

Miljömålsprogram för hållbar utveckling i Torsby kommun

Beslut i kommunfullmäktige 2016-12-13, revidering beslut i kommunstyrelse 2024-03-04

Det övergripande målet för svenska miljöpolitiken är att till nästa generation lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen är lösta, utan att orsaka ökade miljö- och hälsoproblem utanför Sveriges gränser.

Riksdagens definition av generationsmålet.
Miljömålsprogrammet omfattar de 14, av 16, miljökvalitetsmål som berör vårt län.

Ärende nr: KST2015/795 och KST2023/824

Illustrationer: Tobias Flygar

Bilder: Tina Näslund, samt följande för ungdomsbild respektive porträttfoto

Ungdomsbild: Karl & Moa

Porträttfoto 1: Socialdemokraterna Värmland

Porträttfoto 2: Erik Bengtsson Truddvex media

Rapporten är sammanställd av Tina Näslund

Torsby kommun, 685 80 Torsby

Förord

Vi ärver inte Jorden av våra föräldrar – vi lånar den av våra barn, är ett välbekant citat som passar bra som ledstjärna när det gäller hållbarhetsarbetet.

Ett långsiktigt värnande av vår miljö behöver genomsyra allt vi gör i såväl privat som offentlig verksamhet i Torsby kommun.

Anpassningen av våra verksamheter, så att vi tar största möjliga miljöhänsyn, kommer att ta tid men ett aktivt miljöarbete har redan gett resultat och kommer att ge ännu bättre resultat framöver förutsatt att alla tar sitt ansvar. Torsby kommun har varit lite sent ute när det gäller miljömålsprogram men det hindrar inte att många bra konkreta initiativ har tagits som det finns all anledning att vara stolt över:

- Tekniska avdelningen har bedrivit ett flerårigt projekt som har resulterat i bättre luft och belysning samt stora energibesparingar i kommunala fastigheter. Dessutom sker i stort sett all uppvärmning med förnyelsebar energi.
- Omlastningscentralen på Fryksdalsbanan har gjort att ca 4 500 timmerbilar inte längre behöver köra på 45:an med allt vad det innebär med minskad miljöpåverkan.
- Vi använder elbilar för de kortare resorna.

Nya idéer och aktiviteter kommer att utvecklas under åren framöver nu när ett miljömålsprogram har tagits fram av en politisk arbetsgrupp tillsammans med en tjänstemannagrupp under ledning av miljöstrategen. Programmet innehåller nya lokala strategier och lokala mål för mer hållbar kommun-koncern. Det handlar t ex om hur vi kan minska vår klimatpåverkan, minska vårt matsvinn och förbättra vår miljö.

Miljökvalitetsmålen är en politisk utmaning från

riksdagen till den lokala nivån. Kommunerna har det lokala ansvaret att samordna målarbetet och medverka till att målen uppfylls inom en generation. Vi ska integrera målen i kommuns verksamheter och inspirera andra i vår omgivning att ta hållbara steg. Ingen kan göra allt men alla kan göra något och nu jobbar vi vidare med miljömålsprogrammet som ett levande dokument i alla våra verksamheter.

Ann-Katrin Järåsen (S)
Ordförande kommunstyrelsen 2014-2018

Det är viktigt att vi har kontinuitet i vårt hållbarhetsarbete och alltid strävar i att förbättra oss.

Peter Jonsson (S)
Ordförande kommunstyrelsen

Innehållsförteckning

Inledning.....	5
Miljömålssystemet	5
Vad är Miljömålprogrammet?	6
Verktyg i hållbarhetsarbetet	6
Målnivåer inom EU, nationellt och regionalt	7
Målarbete regionalt	8
Målarbete lokalt	9
Vad kan kommunen göra?	9
Vad kan företagen göra?	9
Vad kan du och jag göra?	9
Övergripande strategier för kommunens geografiska område	11
Uppföljning av geografiska området och kommunkoncernen	11
Övergripande strategier för kommunkoncernen	13
Mål och strategier för kommunkoncernen	13
Minskad klimatpåverkan	14
Giftfri miljö	16
God luftmiljö	17
God vattenmiljö	18
God skogsmiljö	19
Levande och rikt landskap	20
God boendemiljö	21
God arbetsmiljö	22
 Bilaga 1. Sambanden Svenska miljömål och globala hållbarhetsmål Agenda2030	 23
Bilaga 2. Nyckeltal Torsby Kommun; översiktligt nuläge	24
Bilaga 3. Urval styrdokument regionalt och lokalt	25
Bilaga 4. Sammanfattande målbild för Torsby kommun	27

Inledning

Syfte

Miljömålsprogrammet ska öka förståelsen för våra utmaningar, inspirera och leda till konkret hållbarhetsarbete.

Hållbar utveckling – du kan

Hållbar utveckling handlar om att se till helheten och vår egen del av den. Vårt sätt att tänka har tagit oss till nuläget. För att bli mer hållbara får vi testa oss fram och ändra våra tankesätt och arbetssätt. Var och en kan börja hemma hos sig, att se över sin resursanvändning, sina resvanor, sina inköp, sitt matavfall. Alla kan delta.

Miljömålssystemet

Miljömålssystemet består av generationsmålet, 16 nationella miljökvalitetsmål och 24 etappmål. Miljökvalitetsmålen beskriver det tillstånd i den svenska miljön som hållbarhetsarbetet ska leda till, se bilaga 1. Många mål ska vara klara till år 2030. Etappmålen gäller klimatpåverkan, avfall, biologisk mångfald, farliga ämnen och luftföroreningar.

Generationsmålet – vad betyder det?

Generationsmålet ska säkerställa att tvärssektoriella frågor integreras i till exempel hälso- och konsumtionsfrågor. Näringslivet och andra aktörer kan använda sig av det för att strukturera och följa upp sitt miljöarbete. Generationsmålet är uppnått när:

- Ekosystemen har återhämtat sig, eller är på väg att återhämta sig, och deras förmåga att långsiktigt generera ekosystemtjänster är säkrad.
- Den biologiska mångfalden och natur- och kulturmiljön bevaras, främjas och nyttjas hållbart.
- Människors hälsa utsätts för minimal negativ miljöpåverkan samtidigt som miljöns positiva inverkan på människors hälsa främjas.
- Kretsloppen är resurseffektiva och så långt som möjligt fria från farliga ämnen.
- En god hushållning sker med naturresurserna.
- Andelen förnybar energi ökar och att energianvändningen är effektiv med minimal påverkan på miljön.
- Konsumtionsmönstren av varor och tjänster orsakar så små miljö- och hälsoproblem som möjligt.

Vad är en strategi?

En strategi visar olika vägar till ett mål. Om man har komplexa frågor kan ett antal olika strategier bli aktuella. Här kommer den inneboende kreativiteten hos dig som läsare in. Hur kan du bli mer hållbar inom ditt hem, din skola, ditt företag, din organisation? Vilken är din strategi?

Vad är Miljömålsprogrammet?

Programmet innehåller mål och en samling vägval/strategier. Ett hjälpmedel till att nå de nationella miljö kvalitetsmålen, antagna av riksdagen 1998. Samtidigt som vi ska jobba för de nya globala hållbarhetsmålen, Agenda 2030, antagna av FN. Utmaningarna är många och i flera fall långa för att vi ska nå en mer hållbar utveckling. Vi har en handfull år kvar tills de ska vara klara, se www.miljomal.se

Vad blir det sen?

Uppföljning varje år, som redovisas i en hållbarhetsredovisning (lagstadgat 161201, gäller företag över 250 anställda). Revidering av miljömålsprogrammet bör ske senast mååret 2030. Nya förändrade målnivåer nationellt, regionalt och lokalt sys in successivt.

Vad är bakgrunden?

Vi är en del av jordens ekosystem och beroende av ekosystemtjänster för att överleva. Allt vi gör i vardagen påverkar vår omgivning både lokalt och globalt. Vi behöver både sköta om oss och vår omgivning för att få en fortsatt god livskvalitet med bibehållen funktion hos ekosystemen. Det är viktigt för oss och våra barnbarnsbarn.

Torsby kommun har tidigare i Miljöplan98, Vision2020 samt Vision2040 angett grunden för hållbar utveckling och miljömedvetenhet i linje med Agenda2030.

En av de stora utmaningarna är att minska vårt klimatavtryck betydligt. Aktuell forskning visar att vi måste minska vår klimatpåverkan med cirka 80 % för att klara vår välfärd och hålla den globala uppvärmningen så långt under två grader Celsius som möjligt. Världens länder har enats om globala hållbarhetsmålen enligt Agenda2030 och om att minska klimatutsläpp enligt Parisavtalet. Länderna förhandlar årligen om nya åtgärder.

Verktyg i hållbarhetsarbetet

- Hållbarhetsprinciperna, Det Naturliga Steget: FSSD, www.detnaturligasteget.se
- Ledningssystem för kvalitet och miljö SIS: ISO9001, ISO14001, EMAS, Miljöbas
- Ledningssystem för hållbar utveckling, SIS/SKR: SS 854000
- Lektionsupplägg: Stiftelsen Håll Sverige Rent, www.hsr.se, www.miljomal.se
- Livscykelkostnad, LCC: Totalkostnader under användningsfasen
- Livscykelanalys, LCA: Total miljöpåverkan under hela livscykeln tre faser
- Miljödiplomering: Miljöbas för företag, kommuner, www.svenskmiljobas.se
- Miljömärkning: Svanen, Bra miljöval, Krav, MSC, FSC, Ecolabel, Energiklassning
- Nyckeltal: Olika mätvärden; För kommunjämförelser se www.kolada.se
- Upphandlingsmyndighetens verktyg: www.upphandlingsmyndigheten.se
- Uppföljning nationellt: www.naturvardsverket.se, www.miljomal.se, www.skr.se

Målnivåer klimat och energi inom EU, nationellt och regionalt

Tabellen sammanfattar de olika målnivåer vi omfattas av år 2024 och ska medverka till.

EU mål 2030	Nationella mål 2030+	Regionala mål
1. Utsläpp av växthusgaser ska vara minst 55% lägre år 2030 än år 1990, inklusive jord- och skogsmarker.	1. Utsläpp av växthusgaser senast år 2030 vara minst 65 % lägre än år 1990.	1. Utsläpp av växthusgaser ska minska mer i Värmland än i riket som helhet.
2. Andelen förnybar energi ska vara minst 42 % av total energi-användning.	2. 50% av energin ska komma från förnybara källor år 2030. Energiproduktionen ska vara 100% fossilfri år 2040.	2. Förnybar energi som produceras i regionen ska öka.
3. Minskad energiintensitet med 32 % år 2030 jämfört med år 2000.	3. Minskad energiintensitet med 50 % jämfört med år 2005.	3. Energieffektivisering i Värmland ska vara högre än för riket.
4. Andel förnybar energi inom Transporter vara minst 29 %.	4. Växthusgasutsläpp från inrikes transporter ska minska med minst 70 % senast år 2030 jämfört med år 2010.	4a. Andel förnybart större än riket. 4b. Öka gång- cykel- och kollektivtrafik.
5. Senast år 2030 halvera det globala matsvinnet per person i butik och konsumentledet och matsvinnet längs hela livsmedelskedjan, även förlust efter skörd.	5a. Matsvinnet ska minska med minst 20 % per person till år 2025 jämfört med år 2020. 5b. Matsvinnet ska minska med minst 50% per person till år 2030.	
	6. Nettonollutsläpp av växthusgaser senast år 2045.	6. Klimatneutralt år 2030.

Miljömålen utvärdering nationellt

Naturvårdsverket gör regelbundet en fördjupad utvärdering av möjligheterna att nå generationsmålet och miljö kvalitetsmålen. 2023 års fördjupade utvärdering lyfte dessa fokusområden:

- Biologiska mångfalden och ekosystemtjänster
- Klimatförändringar påverkar möjligheterna att nå mål
- Folkhälsa som drivkraft för miljöarbete
- Helhetssyn på vattnets kretslopp i landskapet
- Landsbygden är avgörande för den gröna omställningen
- Resurseffektiv cirkulär ekonomi

Målarbete regionalt

Vi omfattas av flera regionala strategier och program

Regionala målbilden år 2030 är ett län där förändrade konsumtionsmönster leder till minskade utsläpp av växthusgaser både inom och utanför länet. Kunskapen om hur de egna konsumtionsvalen påverkar miljön och klimatet är god hos invånare, företag och organisationer, som också lett till förändrade konsumtionsmönster. Den offentliga upphandlingen tar sitt ansvar genom att ställa höga miljökrav vid all upphandling. Ett urval av regionala styrdokument listas i bilaga 3.

Regionala riktlinjer inom miljömålet begränsad klimatpåverkan

Den fysiska planeringen och transportplaneringen ska inriktas mot att minska behovet av transporter, minska användandet av person- och lastbilar samt gynna kollektivtrafik och godstransporter med järnväg och båt. I prövning och tillsyn ska målet att minska klimatpåverkan vägas in. Myndigheterna bör, som en del av sin interna miljöledning, systematiskt gå igenom sin verksamhet med syfte att minska sin direkta och indirekta klimatpåverkan.

Regionala övergripande åtgärdsområden inom alla miljömål

I nya regionala åtgärdsprogrammet är dessa prioriterade: Miljö- och sociala krav i offentlig upphandling, Kommunikation, Cirkulär ekonomi och Klimatanpassning. Andra regionala åtgärdsområden finner du längre fram under varje målområde.

Inspiration och erfarenheter från andra regioner och kommuner: Vägledning för lokalt arbete med miljömål och Agenda 2030, år 2020, se rapport www.rus.se.

Höja åtgärdstakten

Målbedömning år 2022 visar att Sverige är nära målgång på fyra av 14 bedömda mål och att Värmland är nära målgång på ett av 10 bedömda mål. Det målet är Grundvatten av god kvalitet, tack vare att Värmland har goda grundvattentillgångar med god vattenkvalitet. Det visar också att vi behöver höja åtgärdstakten, arbeta smartare och samarbeta bättre för att vi ska nå målen.

Målarbete lokalt

Vad kan kommunen göra?

Genom programmet kan vi tydligare styra mot globala hållbarhetsmål, nationella miljökvalitetsmål, regionala mål och vision2040. Kommunorganisationens lokala myndighetsansvar med prövning, tillsyn och planering ligger i linje med nationella miljökvalitetsmål för hållbar utveckling i hela geografiska området. Kommunorganisationen ska även vägleda och inspirera andra aktörer till mer hållbar utveckling. Viktiga politiska vägval/strategier anger områden vi ska arbeta med i geografiska området samt specifikt i kommunkoncernen.

Vad kan företagen göra?

Näringslivets agerande påverkar och har tillsammans med andra aktörer viktig roll för att miljömålen ska nås. Många svenska företag har ett strukturerat miljöarbete med stor betydelse för anställda och miljön. Nationella lathundar för småföretag är framtagna, se www.miljomal.se/sv/vem-gor-vad/naringslivet.

I vår kommun arbetar flera företagare med miljöledningssystem som i sin tur stärker varumärke och konkurrenskraft.

Är detta nytt för er kan ni starta med att se över vilka nationella och regionala mål som företaget är berörda av. Få koll på er miljöpåverkan inom energi, inköp, kemikalier, transporter, avfall. Gör en handlingsplan och prioritera det område som har stora potentialer och ger winwin-effekter. Ta hjälp av olika metodverktyg, miljöledning eller en rådgivare/konsult för att komma igång.

Vad kan du och jag göra?

Här kan alla hjälpa till utifrån sitt nuläge. Börja där du/ni är för att få en överblick – kolla upp miljöpåverkan inom energi, mat, inköp, kemikalier, resor, avfall – prioritera vad du/ni vill välja framåt och sen ta nästa mer hållbara steg. Vad vill du/ni börja med?

Du kan ta hjälp av olika metodverktyg, intresseorganisationer, studieförbund, rådgivare och/eller lära dig mera själv www.miljomal.se och www.globalamalen.se

Du kan testa din klimatpåverkan via modulerna på www.klimatkontot.se och www.klimatkalkylatorn.se. Genom FN-finansierade verktyget Goda livsmål, finns vardagsnära tips för hälsosamma vanor och ökad motivation i hållbarhetsarbetet, se www.goodlifegoals.org

Övergripande strategier inom miljömål för kommunens geografiska område

Lokala styrdokument för geografiska kommunen är beslutade av kommunfullmäktige, se bilaga 3. Här följer övergripande politiska vägval/strategier inom miljömål för kommunens geografiska område:

- Vi ska öka vår kunskap, miljömedvetenhet och handlingsvilja
- Vi ska värna om varandra och kommande generationer
- Vi ska värna om naturen, ekosystemen och skyddsvärda arter
- Vi ska verka för återbruk, kretslopp, resurs- och energieffektivisering
- Vi ska minska klimatpåverkan/fossilberoende samt öka förnybara bränslen
- Vi ska öka produktion av förnybar energi och bli en mer hållbar kommun
- Vi ska samverka för mer hållbara transporter och flexibla resesätt

Uppföljning av geografiska området och kommunkoncernen

Geografisk uppföljning

Nationell uppföljning av kommunens geografiska område sker av olika statliga myndigheter inom respektive ansvarsområden och redovisas löpande via miljömålsportalen www.miljomal.se. Den regionala uppföljningen av kommunens geografiska område sker främst av Skogsstyrelse och Länsstyrelse.

Näringslivets uppföljning

En årlig miljörapport lämnar företag in som har en betydande miljöpåverkan. Företag över 250 anställda ska också hållbarhetsredovisa. Små företag bör som de större få en koll på sin miljöpåverkan och redovisa hur läget ser ut. Nationell guide med mallar finns framtagen för att hjälpa småföretag att påbörja ett strukturerat miljöarbete och underlätta uppföljning.

Kommunkoncernens uppföljning

Hållbarhet ska integreras i förvaltningar och bolag. Det kommunegna målarbetet ska lätt kunna följas av medborgare och besökare via webbverktyg. Där det är möjligt kommer relevanta indikatorer och nyckeltal visa hur långt vi nått inom respektive verksamhet. Huvudansvarig är kommunstyrelsen. Uppföljning av nyckeltal från verksamheterna ska ingå i årshjulet för budgetarbete och årsredovisning.

Övergripande strategier inom miljömål för kommunkoncernen

Vi tar en aktiv roll för att medverka till en god livsmiljö och långsiktigt hållbar utveckling. Vi arbetar strategiskt med hållbarhet för att minska vår sårbarhet, vår resursförbrukning och vår miljöbelastning. Vi ställer skärpta miljökrav vid upphandlingar. Vi utbildar en ny generation klimatsmarta ungdomar och tillvaratar kreativa idéer. Tillsammans skapar vi förutsättningar för en mer miljömedveten och attraktiv kommun att leva i.

Mål och strategier för kommunkoncernen

De lokala målen och strategierna för kommunkoncernen tar hänsyn till de globala hållbarhetsmålen och följer nationella miljökvalitetsmålen samt regionala mål. De omfattar områden där vi har rådighet, kan påverka och ser stora möjligheter till förbättringar. Verksamheterna ska omsätta mål och strategier till egna delmål och konkreta åtgärder. Till stöd i det arbetet kommer en uppföljningsmodul och ett webbverktyg. Revidering av programmet med nya delmål beslutat av KS 2024-03-04.

Miljömålen är grupperade i olika fokusområden:

- Minskad klimatpåverkan
- Giftfri miljö
- God luftmiljö
- God vattenmiljö
- God skogsmiljö
- Levande och rikt landskap
- God boendemiljö
- God arbetsmiljö

Minskad klimatpåverkan

Miljökvalitetsmål 1 Begränsad klimatpåverkan
Globalt mål 13 Bekämpa klimatförändringar

Lokalt Mål: Vi har minskat vår klimatpåverkan ner till hållbara nivåer år 2030.

Halten av växthusgaser i atmosfären ska i enlighet med FN:s ramkonvention för klimatförändringar stabiliseras på en nivå som innebär att människans påverkan på klimatsystemet inte blir farlig. Målet ska uppnås på ett sådant sätt och i en sådan takt att den biologiska mångfalden bevaras, livsmedelsproduktionen säkerställs och andra mål för hållbar utveckling inte äventyras. Utsläppsmål för inrikes transporter (utom inrikes flyg) innebär en minskning av fossila utsläpp med minst 70 procent år 2030 jämfört med år 2010.

Koldioxidbudget för Torsby kommuns område år 2023 anger att alla verksamheter har ansvaret att minska sina fossila utsläpp med minst 13 procent per år. En reell utmaning som kan skapa flera sidonyttor till exempel mindre luftvägsproblem och bättre hälsa. Samtidigt är effekterna av förändrat klimat redan synliga (fler extremväder med skyfall, värmeböljor, torka, bränder) varför klimatanpassning av samhället är aktuellt på många platser.

Sveriges livsmedel står för cirka 25% av totala klimatutsläppen från jord till bord. Här finns goda möjligheter till minskad påverkan genom att sluta slänga ätbar mat. Kommunen har infört system för insamling av matavfall år 2023, som går till produktion av biogas och biogödsel. Etappmål är 50% minskning matsvinn.

Vi har nått delmålet att skapa en ladd-infrastruktur i samverkan med näringslivet i hela geografiska området vid olika besöksmål. En elbilstillverkare har därefter installerat fler supersnabba laddare invid E45/E16. Kommunen har även medverkat till en regional satsning på klimatminskning genom att skapa en ny omlastningscentral för timmer från lastbil till tågtransporter. Med den i drift avlastar vi regionala vägtrafiken längs E45, luftmiljön och klimatet.

Vi har inom kommunkoncernens transporter utvecklat bilpoolen till fler miljöbilar och energieffektiva fordon. Inom transportområdet finns en hel del kvar att göra för att nå nationella och regionala mål. Färdsträcka med tjänstebil var år 2014 sammanlagt ca 84 varv runt jorden samt liknande år 2022, med skillnaden att flera fordon har förnybara bränslen.

Vi har fortsatt arbetet med energieffektivisering som minskat energianvändningen och minskat fossilbränslen i kommunala fastigheter. Åtgärder har varit utbyte av oljepanna till fjärrvärme/pellet/värmepump, värmeåtervinning, styrning/reglering och belysning. Kommunen har tre stycken utbyggda fjärrvärmenät, i Östmark, Syssleback och Torsby. Fjärrvärmenäten har till största delen förnybart genom biobränslen till 97% år 2022. Förnybar energi produceras i vår kommun via vattenkraft, vindkraft och solenergi hos privata markägare, företag och kommunala fastigheter.

Det finns stora potentialer till förbättringar på flera områden och att samtidigt minska vårt klimatavtryck betydligt.

Lokala strategier/ Viktiga politiska vägval för kommunkoncernen:

- Vi fortsätter att energieffektivisera och konvertera byggnader
- Vi använder hållbara resesätt och samordnar våra transporter
- Vi ställer om till förnybar energi och resurssnål teknik
- Vi minskar användningen av fossila bränslen betydligt
- Vi minskar vårt matavfall avsevärt
- Vi ökar beredskapen för förändrat klimat
- Vi ökar andelen närproducerat och säsonganpassat
- Vi utbildar en ny generation klimatsmarta invånare
- Vi tillvaratar goda idéer och inspirerar till energi- och klimatsmarta val

Lokala delmål för kommunkoncernen, klara till år 2030:

- D1. Vi minskar fossila utsläpp med minst 13 procent per år i kommunkoncernen och samverkar till delmålet i den geografiska kommunen, enligt koldioxidbudgeten år 2023.
 - 1a. Kunskapshöjning klimatförändringar och CO2budget
 - 1b. Klimatkartläggning av de tre största växthusgas-utsläppen, inom minst tre verksamheter år 2025 samt i hela kommunkoncernen klart år 2027.
 - 1c. Klimatplan för kommunkoncernen beslutad senast år 2028.
- D2. Fossilfria fordon i kommunkoncernen är minst 60% år 2030.
 - 2a. Översyn av tjänstebilar inklusive utreda olika basbehov vintersäsong.
 - 2b. Översyn av arbetsmaskiner.
 - 2c. Översyn av bilbokningssystem och samåkningsfunktion.
- D3. Vi skapar fler hållbara resor genom fossilfria färdssätt och distansmöten.
 - 3a. Antal kilometer pendlingsresor med cykel ökar per år.
 - 3b. Antal kilometer tjänsteresor med cykel samt med kollektivtrafik ökar per år.
 - 3c. Antal icke-resor på grund av distansmöten ökar per år.
- D4. Anställda är utbildade i energisnålt körsätt, med prioritet inom omsorgen
- D5. Vi har intern klimatkompensering av fossilbränsle resor.
 - 5a. Vi utreder intern klimatkompensering.
 - 5b. Vi testar intern klimatkompensering i några verksamheter.
 - 5c. Vi inför intern klimatkompensering där medel går till miljöåtgärder.
- D6. Vi minskar klimatavtrycket från våra måltider i alla led och vi minskar matsvinnet årligen till minst 50% lägre år 2030, jämfört med år 2022.
 - 6a. Matsvinnsmätning regelbundet i skola och omsorg.
 - 6b. Minskning av livsmedels inköps klimatavtryck.
 - 6c. Fortbildning av personal samt integrering i undervisning.
- D7. Minskning av engångsplaster och fossilplaster årligen, undantaget hygienartiklar där fossilfria material ersätter.

Giftfri miljö

Miljökvalitetsmål 4 Giftfri miljö,
Globala mål: 3 God hälsa, 15 Ekosystem och biologisk mångfald

Lokalt Mål: Våra barn och unga har en giftfri miljö utan skadliga eller hormonstörande kemikalier samt att miljöskadliga ämnen minskar totalt sett.

Sverige har en ökande konsumtion av varor, där en del av varorna är producerade i länder med en svagt utvecklad kemikaliekontroll. Det medför en ökad diffus spridning av farliga ämnen genom varans hela livscykel. Inom farliga ämnen finns åtta etappmål. Nationella mål finns för minskning av plastavfall samt minskning av textildavfall. Regionala åtgärdsområden som prioriteras är: Tillsyn och prövning, giftfri vardag i förskolor, kemikaliekunskaper, förorenade områden, byggnation, produktion samt hållbara konsumtions- och levnadsmönster.

I geografiska kommunen har vi ekologisk produktion på 26 procent av åkermarken år 2022, vilket är högre än sverigesnittet. Länets kommuner har tillsammans med Karlstads Universitet samlats för att öka kunskap kring riskkemikalier i barns vardag. Torsby kommun är en av kommunerna som under 2015 inventerat förskolorna på misstänkta produkter med riskämnen. Inventeringen ger viktiga underlag till verksamheternas planering för utbyte till mer giftfria alternativ. Utbyte pågår av lösa och fasta material till mer giftfria alternativ som del i egenkontrollen enligt miljöbalken och följs upp i miljötillsynen.

Lokala strategier/ Viktiga politiska vägval för kommunkoncernen:

- Vi ökar andelen ekologiskt och utvecklar upphandlingen för att skapa bättre förutsättningar för ekologiska, etiska och närproducerade produkter.
- Vi inventerar riskkemikalier och ersätter med giftfria alternativ, för barn och unga
- Vi har effektiv kemikaliatillsyn och undersöker förorenade områden
- Vi ökar kunskapen om riskkemikalier och samarbetar inom kemikalienätverk
- Vi arbetar aktivt med avfall och återvinning enligt avfallsplan

Lokala delmål för kommunkoncernen, klara till år 2030:

- D8. Ekologiska livsmedel är minst 60 procent år 2030 i offentliga måltider.
8a. Ekologiska livsmedel är minst 40 procent år 2027 i skolmaten.
- D9. Vi minskar kemikalieanvändningen och ökar miljövänliga alternativ.
9a. Kartlägga riskkemikalier.
9b. Ersätta med miljömärkt kemikalie.
9c. Ersätta med miljövänligare metod.
- D10. Fasta material (golvmattor) med misstänkta riskkemikalier, inom förskola och skola, ingår i en utfasningsplan.

God luftmiljö

Lokalt Mål: Luftmiljön i Torsby kommun är så ren att människors hälsa samt djur, växter och kulturvärden inte skadas.

Att andas in luftföroreningar påverkar hälsan negativt och kan leda till förkortad livslängd. Förorenad luft bidrar även till att det bildas marknära ozon under sommarhalvåret som skadar hälsa, träd, grödor och material. De luftföroreningar som är skadligast för hälsan är inandningsbara partiklar, marknära ozon och vissa kolväten. Etappmål finns för att minska luftföroreningar inkl partiklar.

Regionala åtgärdsområden är småskalig vedeldning, miljöövervakning, skogsbruk, kalkning, strålsäkerhet, radon, ozonnedbrytande ämnen i rivningsmaterial och inom sjukvården.

Försurande nedfall under många år har gett och fortsätter att ge försurningseffekter i våra marker och vattendrag. Kommunen fortsätter regionsamarbetet med att mäta luftföroreningar och med att lindra försurningseffekter i vattendrag enligt kalkningsplan i Kalkningsförbundets regi.

Strålning kan vara både nyttig och skadlig. Antalet nya svenska fall av hudcancer fortsätter att öka varje år. För att de skadliga effekterna av strålning på människa och miljö ska vara så små som möjligt ska all verksamhet med strålning vara berättigad.

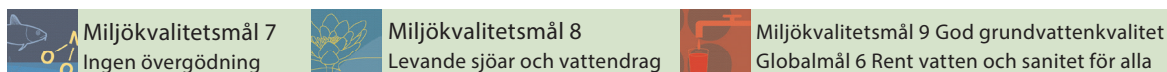
Nedmontering av det fasta telenätet fortsätter. Övergången till mobiltelefoni innebär en ökad exponering för elektromagnetiska fält. Vi har medverkat till en utbyggnad av fibertekniken i kommunen tillsammans med lokala fiberföreningar. Ombyggnation har skett i Torsby centrum till enkelriktade gator och enklare gång- och cykelstråk. Gång- och cykelvägar har byggts ut i Oleby, Valberget, Aspen och Björken.

Lokala strategier/ Viktiga politiska vägval för kommunkoncernen:

- Vi fortsätter samarbetet inom luftvårdssamverkan i länet
- Vi verkar för god luftkvalitet och naturliga pH-värden i skog, mark och vatten
- Vi medverkar till säker insamling av köldmedier/vitvaror enligt vår avfallsplan
- Vi medverkar till en strålsäker miljö för barn och unga
- Vi värnar om trädens alla funktioner, särskilt för luftrening och solskydd.
- Vi har krav på solskydd vid renovering /nybyggnation, särskilt vid skolgårdar och äldreboenden.
- Vi arbetar aktivt enligt länsstyrelsens riktlinjer för kalkning och antagen kalkningsplan.

Inga nya politiska delmål.

God vattenmiljö

Lokalt Mål: Vattenmiljöerna i Torsby kommun ska vara ekologiskt hållbara och så rena att människors hälsa samt djur, växter och kulturvärden inte skadas.

Länet och kommunen har många värdefulla sjöar och vattendrag. Sötvatten bidrar med viktiga ekosystem-tjänster som dricksvatten, livsmiljöer, översvämningsskydd, livsmedel, rekreation/friluftsliv och fiske. Ett stort antal av länets och kommunens vatten är påverkade av flottledsrensning, reglering och förurning. Genom stora vattenkraftverk i kommunen medverkar vi väsentligt till produktionen av förnybar energi i regionen. Försurande nedfall under många år har gett och fortsätter att ge försurningseffekter i våra marker och vattendrag. Kommunen fortsätter region-samarbetet med att lindra försurningseffekter i vattendrag i Kalkningsförbundets regi.

Vi omfattas av EUs ramdirektivet vatten och västerhavets åtgärdsprogram för större sjöar och vattendrag. Målet är god ekologisk status och god kemisk status i sjöar, vattendrag och grundvatten, www.viss.lansstyrelsen.se. Regionalt prioriterade åtgärder inom miljömålen är miljöövervakning och skyddsåtgärder av grundvatten, restaurering av sjöar och vattendrag, miljöanpassad vattenreglering, återskapa vandringsmöjligheter samt omprövning av vattenkraftverk. I kommunen finns följande större vatten: 17 st större grundvattentillgångar, 45 st större sjöar samt 120 st större vattendrag med sammanlagd längd 1045 km. De har i stort sett god vattenkvalitet. Några vatten har miljögifteffekter och några vatten har övergödningseffekter, vilket påverkar vattenknutna livet och i vissa fall även hälsan.

Lokala strategier/ Viktiga politiska vägval för kommunkoncernen:

- Vi verkar för god vattenkvalitet samt god ekologisk status i ytvatten
- Vi verkar för god tillgång på god grundvattenkvalitet samt säkerställda skyddsområden, vid kommunala dricksvattentäkter
- Vi verkar för att vandrande vattenknutna arter kan nå sina lekområden
- Vi samarbetar regionalt i recipientkontroll, projekt, vattenförvaltning, vattenråd
- Vi arbetar aktivt med vattenförvaltning och med vattentjänstplan

Lokala delmål för kommunkoncernen, klara till år 2030:

- D11. Vi har skyddsområden vid större grundvattentillgångar i Torsby kommun.
11a. Vi har en kommunal vattentjänstplan år 2026.
11b. Vi kartlägger skyddsområden vid större grundvattentillgångar inför beslut.
11c. Vi ökar antalet beslutade skyddsområden vid större grundvattentillgångar.

God skogsmiljö

Miljö kvalitetsmål 11
Myllrande våtmarker

Miljö kvalitetsmål 12 Levande skogar
Globalt mål 15 Ekosystem och biologisk mångfald

Lokalt Mål: Skogsmiljöerna i Torsby kommun ska vara ekologiskt hållbara och skötas så att människors hälsa samt djur, växter och kulturvärden värnas.

Värmland är ett skogslän och består till 74 procent av produktiv skogsmark. Skogen och våtmarkerna erbjuder unika livsmiljöer för växter och djur och levererar ett flertal ekosystem-tjänster, till exempel rening av vatten, flödesreglering, förnybara råvaror, biobränsle, kol- och kvävelagring, forn- och kulturlämningar samt friluftsliv och jakt. Regionalt har Skogsstyrelsen huvudansvaret för målområdet. Regionala åtgärdsområden inom miljömålen är skydd av skog och våtmarker, hänsyn till naturmiljö och kulturmiljö vid skogsbruk, friluftsliv, dialog och samverkan. Etappmålet är att integrera ekosystemtjänster i planering, byggande och förvaltning.

I Torsby kommun har vi 84st naturreservat med skyddade skogsmark på 11870 ha. På den kommunegna skogen förvaltar vi enligt skogsbruksplan med ökad hänsyn till naturvärden, rekreation och kulturmiljö. Planen uppfyller även de krav som FSC, Forest Stewardship Council, kan ställa på plandokumentet för eventuell certifiering.

Lokala strategier/ Viktiga politiska vägval för kommunkoncernen:

- Vi vet att skogen är avgörande för vår bygd och vi värnar om skogens alla värden
- Vi ser skogen som en resurs i undervisningen och värnar om tätortsnära träd
- Vi arbetar för ett långsiktigt hållbart skogsbruk och hållbart nyttjande
- Vi verkar för ökad andel lokalproducerad och lokalförädlad träråvara
- Vi ser den växande skogen som en avgörande tillgång för klimatarbetet
- Vi värnar om skogens rekreativvärde för bättre livskvalitet
- Vi värnar om skogens och våtmarkernas ekosystemtjänster
- Vi arbetar aktivt med naturvårdsplanen
- Vi arbetar aktivt med förvaltningen av våra skogar genom certifiering och gröna skogsbruksplaner

Inga nya politiska delmål.

Levande och rikt landskap

Miljökvalitetsmål 13
Rikt odlingslandskap

Miljökvalitetsmål 16 Rikt växt- och djurliv
Globalt mål 15 Ekosystem och biologisk mångfald

Lokalt Mål: Landskapen i Torsby kommun ska vara ekologiskt hållbara och skötas så att djur- och växtrikedom bevaras samt hälsa och kulturvärden värnas.

Arter ska kunna fortleva i långsiktigt livskraftiga bestånd. Människor ska ha tillgång till en god natur och kulturmiljö med rik biologisk mångfald som grund för hälsa, livskvalitet och välfärd. Om biologiska mångfalden minskar kan det hota viktiga ekosystemtjänster, som att producera livsmedel. Satsningar på landsbygdsutveckling är därför väsentligt för att kunna behålla ett aktivt jordbruk, ett levande och rikt landskap. Om vi väljer att köpa svenskt-/när-producerade livsmedel kan det få synbar effekt på vårt landskap. Regionala åtgärdsområden är biologisk mångfald och kulturarv, jordbruk, livsmedel, skydda mark och vatten, sköta och restaurera ängs/betesmarker, grön infrastruktur, ekosystemtjänster och landsbygdsutveckling samt invasiva arter.

Torsby kommun har stora skogsområden och en levande landsbygd med rik biologisk mångfald. Genom olika projekt i klarälvdalen har igenväxta åker- och betesmarker öppnats upp igen. Vårt område har flera fina artrika ängsmarker som påminner om det äldre odlingslandskapet. Två av de artrikaste är Ritamäki och Abbortjärnsberg. Naturreservat ger utrymme för hotade växt- och djurarter på 18800 ha mark, våtmark och vatten. Naturreservatens yta var 8423 ha fördelat på 84 st reservat år 2023 vilket är cirka 4 procent av geografiska kommunen.

Kommunen har med dispens från länsstyrelsen medverkat till överlevnad av fridlysta nattviol i samband med ombyggnation av Östmarkskorset för säkrare trafiklösning.

Lokala strategier/ Viktiga politiska vägval för kommunkoncernen:

- Vi värnar om ett rikt växt och djurliv samt ett levande odlingslandskap
- Vi värnar om skötsel av ängs och betesmarker
- Vi arbetar för hållbar naturturism
- Vi värnar om etisk djurhållning och odling vid våra inköp

Lokala delmål för kommunkoncernen, klara till år 2030:

- D12. Vi ökar biologisk mångfald på kommunägd mark genom i första hand värna befintliga naturvärden, i andra hand återskapa livsmiljöer, vid planering/renovering/byggnation/ förvaltning.
 - 12a. Kunskapshöjning i naturvård, ekosystemtjänster och invasiva arter.
 - 12b. Vi samråder med berörda före vi planerar en trädfällning (i offentliga miljöer, förskola, skola) och återplanterar minst två träd i närområdet.
 - 12c. Våra riktvärden är minst 50% grönska samt minst 30% krontäckning invid förskolor, skolor och omsorgsboenden.
 - 12d. Vi testar ängsmarks-skötsel på några tidigare maskinklippta ytor.

God boendemiljö

Miljökvalitetsmål 15 God bebyggd miljö

Globala mål: 6 Rent vatten, 9 Hållbar industri, 11 Hållbara samhällen, 12 Hållbar konsumtion & produktion

Lokalt mål: Bebyggelsemiljöerna i Torsby kommun ska vara ekologiskt hållbara och skötas så att människors hälsa samt djur, växter och kulturvärden värnas.

Byggnader står för nära 40 procent av den totala energianvändningen i Sverige. Utvecklingen är positiv när det gäller uppvärmning, men i övrigt ökar såväl utsläpp som energianvändning. Vi behöver energi-effektivisera, använda förnybar energi och bygga fler lågenergihus. Avfallet ska minska och ske i kretslopp. Etappmål finns för ökad resurshushållning inom byggande, livsmedel och material. Fler mål och strategier finns i Naturvårdsplan och Träbyggnadsstrategi.

Torsby kommun har byggt upp matavfalls-insamling vid alla verksamheter och effektiva miljöstationer för farligt avfall samt återvinningsstationer vid kommunala servicepunkter. Genom gediget arbete från medarbetare och invånare har vi fått en bra sopsortering med hög återvinningsgrad. Den ökande konsumtionen bidrar dock till att vi även producerar mer avfall per person. För att nå nationella mål och etappmål behöver vi även minska matsvinnet, öka graden av återbruk och återvinning. Här finns stora potentialer till förbättring för en hållbar livsmiljö samt att det påverkar vårt klimatavtryck betydligt.

Lokala strategier/ Viktiga politiska vägval för kommunkoncernen:

- Vi planerar för god livsmiljö inom- och utomhus samt hållbara bostadsområden
- Vi medverkar till minskat buller och föroreningar längs gator och vägar
- Vid nybyggnation är resurseffektivitet samt klimatanpassning vägledande
- Vi värnar om trädens alla funktioner inklusive viktig reglering av dagvatten
- Vi bygger på andra områden än god jordbruksmark
- Vi använder hållbara transportsätt
- Vi värnar om tätortsnära naturområden för rekreation och friluftsliv
- Vi arbetar för ökat återbruk, av icke-farligt material

Lokala delmål för kommunkoncernen, klara till år 2030:

- D13. Vi förbättrar möjligheterna för återbruk av giftfria material och ökar andel återbruk av totalt material som samlas in för återvinning.
 - 13a. System finns för internt möbelåterbruk via digital plattform år 2025.
 - 13b. Vi undersöker möjligheterna för ökat återbruk av fler giftfria material/byggmaterial (till exempel vid återvinningscentral, möbelretur) senast år 2026.
 - 13c. Vi har skapat ett attraktivt återbrukscenter i kommunen till år 2028.

God arbetsmiljö

Generationsmålet samt Regionalmål

Globala mål: 3 God hälsa och välbefinnande, 17 Genomförande och globalt partnerskap

Lokalt Mål: Arbetssätt och arbetsmiljöer i Torsby kommun ska vara hållbara och skötas så att människors hälsa samt närmiljöns djur, växter och kulturvärden värnas.

Gemensamt för att nå hållbar utveckling är att vi faktiskt väver in det i vardagen. Torsby kommunkoncern har låg sjukfrånvaro och många friskvårdsaktiviteter. Våra arbetssätt och vår arbetsmiljö påverkar hur långt vi kan komma inom hållbarhet. Här finns stora potentialer till förbättringar.

Ansvarsfördelning inom kommunkoncernen

Kommunstyrelsen har det övergripande ansvaret för miljömålsprogrammet.

Kommunchef samordnar hållbarhetsarbetet och sammanställer utfallet av miljömålsprogrammet i årsredovisningen samt ansvarar för revidering av styrdokument så att de är aktuella och levande dokument. Nämnder och styrelser ansvarar för att ange verksamhetsmål, påverka upphandling samt avsätta resurser till att förverkliga miljömålsprogrammet. Miljö/HUS-ombud tar fram nulägesbeskrivning och samordnar miljö/hållbarhets-arbetet inom sin verksamhet. De håller kontakt med ansvariga för varje delmål inom verksamheten och följer upp utfallet samt avrapporterar till ansvarig chef.

Lokala strategier/viktiga politiska vägval för kommunkoncernen:

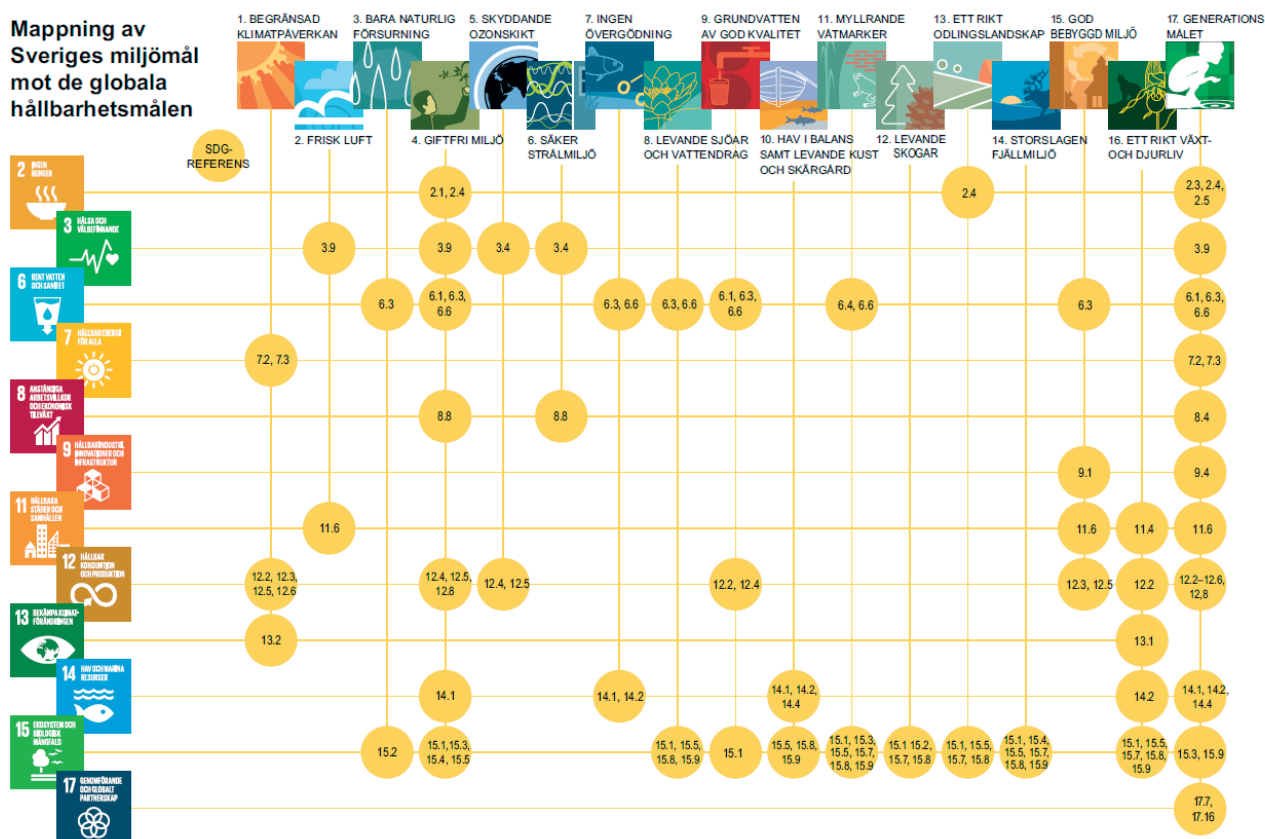
- Vi arbetar systematiskt med hållbarhet enligt hållbarhetsprinciperna med miljödiplomering, miljöledning eller liknande standardiserat system.
- Vi utbildar alla medarbetare i grundläggande hållbar utveckling.
- Vi väger in miljöhänsyn i alla verksamheter.
- Vi utreder vår miljöbelastning och planerar för stegvis förbättring.
- Vi ställer skärpta miljökrav vid upphandling, inköp och event.
- Vi uppmuntrar alla medarbetare att leta potentialer till mer hållbarhet
- Vi tillvaratar goda idéer och kommunicerar tydligt ut till invånare och besökare
- Vi deltar i externa samarbeten för erfarenhetsutbyte och synergieffekter

Lokala delmål för kommunkoncernen, klara till år 2030:

- D14. Andel upphandlingar med miljökrav ska öka, med skärpta miljökrav över basnivå för varje upphandlingsperiod, i procent av total upphandlingsvolym per år.

Bilaga 1. Sambanden Svenska miljömål och globala hållbarhetsmål

Mapping av Sveriges miljömål mot de globala hållbarhetsmålen

De två målsystemen går hand i hand

De nationella miljö kvalitetsmålen omhändertar den ekologiska dimensionen av hållbar utveckling enligt Agenda 2030. Miljömålen beskriver önskat tillstånd i miljön medan de globala hållbarhetsmålen har tydligt åtgärdsfokus samt integrerar miljömässig, social och ekonomisk hållbarhet. Av de 169 delmålen i Agenda 2030 är det sammanlagt 41 delmål som direkt eller indirekt syftar till att förbättra miljötillståndet. Dessutom kan flera mål, till exempel mål 4 om lärande för hållbarhet samt mål 17 partnerskap och uppbyggnad av kapacitet, vara viktiga förutsättningar för framgångsrikt åtgärdsarbete i vardagen. Läs mera: www.naturvardsverket.se och www.sverigesmiljomal.se samt www.globalamalen.se.

Miljömålsansvariga myndigheter

Naturvårdsverket (ansvarar för nationell samordning och för 7 miljö kvalitetsmål)
Havs- och vattenmyndigheten (3 miljö kvalitetsmål)
Boverket (1 miljö kvalitetsmål)
Jordbruksverket (1 miljö kvalitetsmål)
Kemikalieinspektionen (1 miljö kvalitetsmål)
Skogsstyrelsen (1 miljö kvalitetsmål)
Strålsäkerhetsmyndigheten (1 miljö kvalitetsmål)
Sveriges geologiska undersökning (1 miljö kvalitetsmål)

Bilaga 2. Nyckeltal Torsby Kommun, översiktligt nuläge:

Miljödata enligt uppföljning samt senast tillgängliga nationellt

	År 2016	År 2022
Torsby Kommun Organisation (exkl bolag)		
Energianvändning i lokaler inkl verksamh.el (kWh/m ²)	167	92
Förnybar energi i fastigheter (%)	94	97
Förnybar energi i transporter: bilar + lastbilar (%)	13	36
Andel ekologiska livsmedel (%)	15	17
Solcellsanläggningar, installerad effekt (kW)	0	94
Olje användning (MWh/år)	2 013	418
Fjärrvärme (MWh/år)	12 272	13 810
Körsträcka i tjänstebil + lättlastbil (km/årsanställd)	3 111	3053
Torsby Kommuns Geografiska Område		
Utsläpp Koldioxid *(ton/år)	64 100	55 654
Utsläpp Koldioxid*per invånare** (ton/år)	5,6	4,8
Biltransporter per person (mil/år)	916	847
Fossil-oberoende personbilar (%)	-	16
Elproduktion förnybar energi (MWh/år)	738485	983165
Naturreservat, antal (st)	62	84
Naturreservat inklusive våtmarker, areal (ha)	8 400	18 800
Ekologiskt odlad åkermark, andel (%)	18	24
Solcellsanläggningar, antal (st)	12	121
Elbils laddpunkter, antal publika totalt (st)	0	77
Elbils laddpunkter, antal publika snabba och supersnabba (st)	0	20
Insamlat hushållsavfall (kg/invånare)	445	520
Andel hushållsavfall, materialåtervinning, inkl biologisk behandling (%)	29	32

- = saknas värde

*= ingår ej importvarors utsläpp i produktion och transport till Sverige

**= medelsvensken använder ca 9 ton/år. Testa själv via www.klimatkontot.se

Bilaga 3. Urval av relevanta styrdokument regionalt och lokalt

Regionala styrdokument Värmland
Åtgärdsprogram miljömålen
Åtgärdsprogram hotade arter
Skogsstrategin för Värmlands län
Handlingsplan grön infrastruktur
Energi- och klimatstrategi för Värmland
Handlingsplan klimatanpassning
Miljöövervakningsprogram
Vattenförvaltningens åtgärdsprogram
Plan kalkningsverksamheten
Program förorenade områden
Landsbygdsprogrammet
Kulturmiljöstrategi
Värmlandsstrategin
Lokala styrdokument Torsby kommun geografiska område
Översiktsplan
Naturvårdsplan
Skogsbruksplan
Avfallsplan
Krishanteringsplan
Livsmedels strategi
Träbyggnads strategi
Näringslivs strategi
Biblioteksplan
Digitaliserings strategi (under beredning)
Vattentjänstplan (under beredning)

Bilaga 4. Sammanfattande målbild för Torsby kommun

Hållbarhet är en bas i alla viktiga beslut och det märks att vi arbetar målmedvetet.

Vi tillvaratar goda idéer och visar våra miljöförbättringar på ett enkelt sätt.

Hållbarhet genomsyrar undervisningen i skolorna.

I kommunens lokaler och verksamheter finns endast material som uppfyller aktuella krav på giftfrihet.

Maten i skolor och omsorg är till största delen etisk, ekologisk och närproducerad.

Vi har gått från matsvinn till matresurs och minskat vårt klimatavtryck betydligt i hela livscykeln från jord till bord

Avfallet har minskat avsevärt med genomförda system för insamling, återbruk och återvinning på arbetsplatser och besöksmål.

Vi har hög andel förnybar energi och energianvändningen är på en nivå som är långsiktigt hållbar.

Det finns infrastruktur som möjliggör användning av förnybara drivmedel i hela kommunen.

Vid nybyggnation använder vi resurssnål teknik och hållbara material. Lokal träråvara prioriteras.

Bra hållbara kommunikationer inom, till och från kommunen inklusive Norge.

Vi nyttjar allas kreativitet för miljösmarta innovationer och hållbar tillväxt.

